

เลขที่ 100565

หลักฐานตายเกิด

จาก

พระไตรปิฎก

โดย ภิกขุ ชัมมานนที

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระมงคลทิพยมุนี

เจ้าอาวาสวัดทองธรรมชาติ

ณ ฌาปนสถาน วัดเทพศิรินทราวาส พระนคร

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

พระมงกุฎทิพยมูณี
เจ้าอวาสวัตรของธรรมชาติ

ชาติระ ๑๑ กรกฎาคม ๒๔๓๕

มรณะ ๒ มิถุนายน ๒๕๐๔

คำนำ

เมื่อวันที่ ๓๓ ธันวาคม ๒๕๐๔ ข้าพเจ้า พร้อมด้วย
คุณพรทิพย์ อมรวิเศษฐ์ พ.ท. สุรพิชญ์ อมรวิเศษฐ์
และคุณนาย ได้ไปกราบศพ หลวงปู่ (พระมงคลทิพมุนี)
ที่ โรงเรียนปริยัติธรรม วัดทองธรรมชาติ ธนบุรี เพื่อ
กราบศพตามประเพณีของชาวพุทธ หลังจากฟังพระ
สงฆ์ ถวายไทยทาน และอุทิศกุศลแล้ว ได้สนทนากันใน
พระอุโบสถไทยทาน สำหรับบำเพ็ญกุศลในการพระราชทานเพลิง
ศพ ในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ รวมทั้งหนังสือแจกด้วย.

ครั้นได้ทราบว่ หนังสือแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ
ของหลวงปู่ มีหนังสือเล่มใหญ่แจกเล่มเดียว ข้าพเจ้าและ
คณะจึงชักชวนกันพิมพ์เล่มเล็กๆ ขึ้นอีกเล่มหนึ่ง หนังสือเล่ม
นี้ ขึ้นแรกคิดจะเก็บเอาบทความ คติธรรม โอวาทของหลวง
ปู่พิมพ์ แต่เมื่อทราบจากพระคุณเจ้าที่ได้จัดหัดหลวงปู่ว่า บท
ความคติธรรม และโอวาทของหลวงปู่ไม่มี จึงคิดหาเรื่องอื่น
ที่เหมาะสมกับงานต่อไป ขณะคิดหาเรื่องอยู่นี้ ข้าพเจ้านึกถึง
งานค้นคว้าหาหลักฐาน เรื่องตายเกิดจากพระไตรปิฎก ซึ่ง
กำลังทำอยู่ได้ คิดว่าถ้าได้พิมพ์เป็นเล่มแจกในงานจะดี จึง

[ข]

ปรึกษากับคณะที่ไปทำบุญด้วยกันดู เมื่อคณะเห็นชอบว่า
จึงได้จัดการพิมพ์หนังสือเล่มนั้น

หลักฐานกายเกิด ซึ่งมีอยู่ในหนังสือ ข้าพเจ้าได้ออก
เอาเฉพาะที่สำคัญ ซึ่งอาจนำไปยืนยันเสริมคำอธิบายของ
กายเกิดได้เท่านั้น หลักฐานที่ละเอียดจริง ๆ ของ
กายเกิด กายเกิดเกิดจริงหรือไม่ ซึ่งกำลังเขียนอยู่ เรื่องกาย
เกิด เป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งเข้าใจยาก ผู้เข้าใจได้จะหมด
ความสงสัย มีกำลังใจกระทำความขยัน

หวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นแสงสว่างที่อาจกำจัดความ
มืด เรื่องกายเกิดได้บ้างตามสมควร ข้าพเจ้าและคณะขอ
อุทิศกุศลซึ่งเกิดจากการพิมพ์หนังสือนี้ ให้หลวงปู่ซึ่ง
มรณภาพไปแล้วนี้ ถ้าท่านไปเกิดอยู่ในวิสัยอื่นจะ
พึงรับกุศลส่วนนี้ได้แล้ว ขอกุศลนั้นจงบันดาลให้
หลวงปู่ มีความสุขยิ่งขึ้นไปเกิด.

ภิกขุ ธัมมานันตะ

วัดชลประทานรังสฤษฎ์
ปากเกร็ด
นนทบุรี

เหตุบัญญัติศัพท์ ตายเกิด

อุปาทานเป็นเหตุ

คุณวัจนะ เรามัญญิก ความเกิดขึ้นและ
ตายไปเฉพาะสัตว์ ที่มี อุปาทาน (ความยึด
ถือว่ามีตัวตน) เท่านั้น หาได้บัญญัติแก่สัตว์ทั้งหมด
อุปาทานไม่ (ผู้หมดอุปาทานเป็นอมหันธ์แล้ว เวลา
สิ้นชีวิตลง พระองค์ใช้ศัพท์บัญญัติว่า นิพพาน หรือ
ดับขันธ ไม่เคยใช้คำว่าตายเลย) คุณวัจนะ ไฟมีเชื้อ
จึงถูกไฟลงได้ ไฟไม่มีเชื้อจะถูกไฟลงไม่ได้ แม้ฉัน
ใด เราก็บัญญัติความเกิดและความตาย เฉพาะสัตว์
ที่มีอุปาทานเท่านั้น หาได้บัญญัติแก่สัตว์หมดอุปา-
ทานไม่ ฉะนั้นเหมือนกันแต่.

(สุตตันตปิฎก สังขตคณิกาย สฬายตนวรรค กุตทลสูตร)

เหตุเวียนตายเวียนเกิด

ไม่รู้ริษัจ

ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดซึ่งอริย-

๕ ประการ เราและพวกเธอทั้งหลาย จึงต้องท่องเที่ยวไปไฟดังดวงวิฤติ (เวียนตายเวียนเกิดซ้ำ ๆ ซาก ๆ) ตลอดกาลนานถึงเพียงนี้ ภิกษุทั้งหลาย อริยัจ ๕ ประการคืออะไรเล่า ? อริยัจ ๕ ประการคือ ๑. ทุกข์ ๒. เหตุให้เกิดทุกข์ ๓. ความดับสนิทแห่งทุกข์ ๔. ทางดำเนินไปสู่ความดับสนิทแห่งทุกข์ ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราและเธอทั้งหลาย ได้รู้แจ้งแทงตลอดซึ่งอริยัจ ๕ ประการแล้ว ตัณหาที่จะนำไปสู่ภพใหม่ (เกิดใหม่) ดันแล้ว มุตเหตุแห่งทุกข์ตัดขาดแล้ว ภพใหม่จักไม่มีอีกต่อไป.

โลกอื่นก็มี

ภิกษุทั้งหลาย ท่านไม่ที่ขวางขันไปบนอากาศ บาง
ครั้งก็ตกลงมาโดยเขาโคกลงก่อนบ้าง แลปดรายดงก่อนบ้าง
ฉันใด ดั่งตัวทั้งหลายที่มีอวิชชาเป็นนิเวศน์ มีตัณหาเป็น
เครื่องประกอบ ย่อมท่องเที่ยวเวียนตายเวียนเกิดไม่รู้จักจบ
สิ้น บางคราวก็ตายจากโลกนี้ไปสู่โลกอื่น บางคราว
ก็ตายจากโลกอื่นมาสู่โลกนี้ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะไม่
เห็นแจ้งในอริยตัจจ์ ๔.

(สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวรรก ทัณฑสุตฺต)

วงเวียนของชีวิต

ภิกษุทั้งหลาย ความฉงนได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ขรา
มรณะ มีเพราะอะไรเป็นปัจจัยหนอ เพราะการคิดโดยแยบ
คาย จึงเกิดปัญญารู้ความจริงว่า :—

ขรา มรณะ	มีเพราะ	ชาติ (ความเกิด)	เป็นปัจจัย
ชาติ	„	ภพ	„
ภพ	„	อุปาทาน	„

อุปาทาน	มีเพราะ	กัณหา	เป็นปัจจัย
กัณหา	„	เวทนา	„
เวทนา	„	ผัสสะ	„
ผัสสะ	„	สพ่ายทนะ	„
สพ่ายทนะ	„	นามรูป	„
นามรูป	„	วิญญาน	„
วิญญาน	„	สังขาร	„
สังขาร	„	อวิชชา	„

และเพราะ :—

อวิชชา	เป็นปัจจัย	จึงเกิด	สังขาร
สังขาร	„	„	วิญญาน
วิญญาน	„	„	นามรูป
นามรูป	„	„	สพ่ายทนะ
สพ่ายทนะ	„	„	ผัสสะ
ผัสสะ	„	„	เวทนา

เวทนา	เป็นปัจจัย	จึงเกิด	คันหา
คันหา	„	„	อุปาทาน
อุปาทาน	„	„	ภพ
ภพ	„	„	ชาติ
ชาติ	„	„	ชรา มรณะ

และได้กระปริบะทุกขะโทมนัสอุปายาส

ภิกษุทั้งหลาย ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชชา
 แสงสว่าง ในสิ่งที่เราไม่เคยฟังมาแต่ก่อน ได้เกิดขึ้นแก่เรา
 ว่า ความเกิดพร้อมแห่งทุกข์ ย่อมมีความอาการอย่างนี้

(สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค)

การเกิดของสิ่งที่มีชีวิต

การเกิดของคน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดความประชุมพร้อมแห่ง
ปัจจัย ๓ อย่างเกิดขึ้น คือ ๑. มารดาบิดายูบรวมกัน ๒. มารดา
ประทุ ๓. วิญญาณมาปฏิสนธิในครรภ์ เมื่อนั้นการเกิด
ขึ้นในครรภ์ของคนย่อมมีขึ้น ถ้าไม่พร้อมด้วยองค์สาม
ประการนี้แล้ว คนจะเกิดขึ้นมาไม่ได้เป็นอันขาด.

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ มหาคัณหาสังขยสูตร).

กำเนิดสี่

ดูกรพระสารีบุตร กำเนิดของสัตว์มีอยู่ ๔ ประการคือ

๑. ชลาพุชะ พวกที่เกิดออกมาเป็นสัตว์ เช่น คน
หรือสัตว์บางประเภท
๒. อันทะชะ พวกที่เกิดออกมาเป็นไข่ แล้วมา
ฟักข้างนอกออกเป็นสัตว์ เช่น ไก่ นก

๓. สังเสทชะ พวกที่เกิดในที่ชื้นแฉะ เช่น เชื้อโรค
ต่าง ๆ

๔. โอปปาติกะ พวกที่เกิดเป็นตัวคนโดยสัมบูรณ์
ทันทีทันใด ไม่ได้ออกมาจากไข่
หรือครรภ์มารดา ไม่ต้องอาศัย พ่อ
แม่เป็นผู้ให้กำเนิด เวลาคายกายก็
สูญไป ได้แก่พวกกายทิพย์เช่น
สัตว์นรก เปรตบางพวก และเทวดา

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาय มูลปัณณาสก์ มหาสีหนาทสูตร)

๕ ข ที่ตั้งของวิญญาณ

ดูกรอานนท์ วิญญาณฐิติ ๗ อายตนะ ๒ เหล่านี้
เป็นสัตว์ที่ยังมีกิเลส จำต้องเกิดใหม่ต่อไปคือ :-

๑. สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายต่างกัน มีสัญญาต่างกัน
ได้แก่ มนุษย์ เทพบางพวก วิณิชาตบางพวก
๒. สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายต่างกัน มีสัญญาอย่างเดียว

- กัน ได้แก่ เทพผู้บังเฝ้าในชั้นพรหมผู้บังเกิด
ด้วยปฐมฌาน และสัตว์ผู้เกิดในอบาย ๔
๓. สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาต่าง
กัน ได้แก่เทพชั้น อารยัตถะ
 ๔. สัตว์เหล่าหนึ่งมีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญา
อย่างเดียวกัน ได้แก่เทพชั้น สุกกิมหะ
 ๕. สัตว์ที่เข้าถึง อากาสานัญจายตนะ มนสิการว่า
อากาśหาที่สุคิมิได้
 ๖. สัตว์ที่เข้าถึงวิญญานัญจายตนะ มนสิการว่า
วิญญานหาที่สุคิมิได้
 ๗. สัตว์ที่เข้าถึงขณิกัญจายตนะ โดยมนสิการ
ว่าไม่มีอะไร

อายุคนะ ๒ คือ

๑. สัตว์เหล่าหนึ่ง ไม่มีสัญญา ไม่ด้วยเวทนา เช่น
พวกเทพผู้เป็นอสัญญัตถ์
๒. สัตว์เหล่าหนึ่ง ผู้เข้าถึงขณิกัญจายตนะสัญญา-
ยคนะ

(สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหานิทานสูตร)

สิ่งที่ไปเกิด

วิญญาน

คุกรพระอนันท์ เราได้กล่าวแล้วว่า “วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป” อนันท์! ถ้าวิญญานไม่ก้าวลง (หยั่งลง) ในท้องมารดา นามรูป (กายกับใจ) จะพึงคงชนในท้องของมารดาได้หรือไม่

“ไม่ได้พระเจ้าข้า” พระอนันท์ทูลตอบ

“ถ้าวิญญานหยั่งลงในท้องของมารดาแล้ว จักก้าวออกไปได้ นามรูปจะเกิดขึ้นและเจริญงอกงามได้หรือไม่?”

“ไม่ได้พระเจ้าข้า” พระอนันท์ทูลตอบ

“คุกรอนันท์ ถ้าวิญญานจักจุติไปเสียในระหว่างที่ทารกเป็นเด็กชายหรือเด็กหญิง นามรูปจะพึงเจริญงอกงามไพบูลย์ได้หรือไม่?”

“ไม่ได้พระเจ้าข้า” พระอนันท์ทูลตอบ

เพราะเหตุ^๕คน^๕เหต^๕อา^๕น^๕น^๕ท์ วิ^๕ญ^๕ญ^๕า^๕น^๕จ^๕ึง^๕ไ^๕ด้^๕ร^๕ู้^๕อ^๕ว^๕า^๕เ^๕็น^๕ห^๕ต^๕
เ^๕็น^๕น^๕ิ^๕ท^๕า^๕น^๕ เ^๕็น^๕ด^๕ม^๕ุ^๕ท^๕ย^๕ เ^๕็น^๕บ^๕ั^๕จ^๕ัย^๕ข^๕อง^๕น^๕า^๕ม^๕ร^๕ู^๕ป^๕

“ดู^๕กร^๕อา^๕น^๕น^๕ท์ ถ^๕า^๕ว^๕ิ^๕ญ^๕ญ^๕า^๕น^๕ไ^๕ด้^๕อ^๕า^๕ค^๕ย^๕เ^๕็น^๕น^๕า^๕ม^๕ร^๕ู^๕ป^๕เ^๕ด^๕
ก^๕า^๕ร^๕เ^๕ก^๕ิ^๕ต^๕ แ^๕ก^๕ เ^๕็^๕บ^๕ ค^๕า^๕ย^๕ เ^๕ว^๕เ^๕น^๕ว^๕า^๕ย^๕อ^๕ย^๕เ^๕็น^๕ท^๕ุ^๕ก^๕ จ^๕ะ^๕ป^๕ร^๕า^๕ก^๕ฏ^๕
ไ^๕ด้^๕ห^๕ร^๕ือ^๕ไ^๕ม่^๕?”

“ไ^๕ม่^๕ไ^๕ด้^๕พ^๕ร^๕ะ^๕เจ^๕้า^๕ร^๕า^๕” พ^๕ร^๕ะ^๕อา^๕น^๕น^๕ท์^๕ท^๕ุ^๕ล^๕ด^๕อ^๕บ^๕

(ส^๕ุ^๕ต^๕ต^๕ัน^๕ค^๕บ^๕ิ^๕ฎ^๕ก^๕ ทั^๕ม^๕น^๕ิ^๕ถ^๕า^๕ย^๕ ม^๕ห^๕า^๕น^๕ิ^๕ท^๕า^๕น^๕ส^๕ุ^๕ต^๕ร^๕)

การหยั่งลงของวิญญาน

พ^๕ร^๕ะ^๕ส^๕า^๕ร^๕ิ^๕บุ^๕ค^๕ร^๕ ถ^๕า^๕ว^๕ด^๕ร^๕เ^๕ร^๕ิ^๕ญ^๕พ^๕ร^๕ะ^๕บ^๕ั^๕ญ^๕ญ^๕า^๕ข^๕อง^๕พ^๕ร^๕
พ^๕ุ^๕ท^๕ห^๕เจ^๕้า เ^๕ก^๕ย^๕ว^๕ก^๕บ^๕ท^๕พ^๕ร^๕ะ^๕อ^๕ง^๕ค^๕แ^๕ด^๕ด^๕ง^๕ช^๕ร^๕ร^๕ม^๕ ร^๕เ^๕็^๕ง^๕ก^๕า^๕ว^๕ด^๕ง^๕ด^๕ุ^๕
ค^๕ร^๕ร^๕ภ^๕ั^๕ข^๕อง^๕ด^๕ั^๕ค^๕ว^๕ ไ^๕ห^๕ั^๕ง^๕ว^๕า^๕

๑. ด^๕ั^๕ค^๕ว^๕บาง^๕ช^๕น^๕ิ^๕ค^๕เ^๕็น^๕โ^๕ก^๕ก^๕ัน^๕ ไ^๕ม่^๕ร^๕ู้^๕ด^๕ั^๕ค^๕ว^๕ก^๕า^๕ว^๕ด^๕ง^๕ด^๕ุ^๕ค^๕ร^๕ร^๕ภ^๕
ม^๕า^๕ร^๕ค^๕า ไ^๕ม่^๕ร^๕ู้^๕ด^๕ั^๕ค^๕ว^๕อ^๕ย^๕เ^๕็น^๕ค^๕ร^๕ร^๕ภ^๕ม^๕า^๕ร^๕ค^๕า ไ^๕ม่^๕ร^๕ู้^๕ด^๕ั^๕ค^๕
ค^๕ว^๕ค^๕ด^๕อ^๕ด^๕จ^๕า^๕ค^๕ร^๕ร^๕ภ^๕ม^๕า^๕ร^๕ค^๕า

๒. ด^๕ั^๕ค^๕ว^๕บาง^๕ช^๕น^๕ิ^๕ค^๕เ^๕็น^๕โ^๕ก^๕ก^๕ัน^๕ ร^๕ู้^๕ด^๕ั^๕ค^๕ว^๕ก^๕า^๕ว^๕ด^๕ง^๕ด^๕ุ^๕ค^๕ร^๕ร^๕ภ^๕

มารดา ไม่รู้จักตัวอยู่ในครรภ์มารดา ไม่รู้จักตัว
 คดออกจากครรภ์มารดา

๓. ตัวบางชนิดในโลกัน รู้จักตัวก้าวลงสู่ครรภ์
 มารดา รู้จักตัวอยู่ในครรภ์มารดา ไม่รู้จักตัว
 คดออกจากครรภ์มารดา

๔. ตัวบางชนิดในโลกัน รู้จักตัวก้าวลงสู่ครรภ์
 มารดา รู้จักตัวอยู่ในครรภ์มารดา รู้จักตัวคด
 ออกจากครรภ์มารดา

(สุตตันตปิฎก ทีฆนิกายปาฏิกวรรค สัมปสาทนียสูตร)

สิ่งที่พาไปเกิด

แรงกรรม

ครั้งหนึ่ง พระอานนท์เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ
แล้วถามว่า :—

อานนท์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่พระองค์ตรัสว่าภพ
นั้น ภพย่อมมีด้วยเหตุอะไร พระเจ้าข้า
พระพุทธเจ้า ดูกอานนท์ ถ้า กรรม ที่อำนาจผลให้
ในภพชาติไม่มีแล้ว ภพ (ภพที่ผูกพัน
อยู่ในภพ ได้แก่การเกิด เป็นสัตว์นรกเปรต
อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน มนุษย์ และ
เทวดา) จะมีได้หรือหนอ?

อา ฯ มีไม่ได้พระเจ้าข้า

พระ ฯ ดูกอานนท์ เหตุนี้แหละ กรรม จึงเป็น
เหมือนไร่นา วิญญาณเป็นเหมือนเมล็ด
พืช คณหาเป็นเหมือนยางใยในเมล็ดพืช

วิญญาณเกิดขึ้นแล้ว เพราะธาตุอย่างใด
ของสัตว์ที่มีวิชาเป็นเครื่องติดกัน มี
คันหาเป็นเครื่องผูกใจ จึงมีการเกิดในภพ
ใหม่ต่อไปอีก

ดูกรอานนท์ ถ้ากรรมที่อำนาจผลให้ไปเกิด
ในรูปธาตุไม่มีแล้ว รูปภพ (ภพที่ไม่เกี่ยว
ข้องกับกามารมณ์ ได้แก่รูป พรหมต่าง ๆ)
จะมีได้หรือหนอ?

อา ฯ มีไม่ได้พระเจ้าข้า

พระ ฯ ดูกรอานนท์ เหตุนี้แหละ กรรม จึงเป็น
เหมือนไธนา วิญญาณเป็นเหมือนเมล็ดพืช
คันหาเป็นเหมือนยางใยในเมล็ดพืช วิญญาณ
เกิดขึ้นแล้ว เพราะธาตุอย่างใดของสัตว์ที่
มีวิชาเป็นเครื่องติดกัน มีคันหาเป็น
เครื่องผูกใจ จึงมีการเกิดในภพใหม่ต่อไปอีก

ดูกรอานนท์ ถ้ากรรมที่อำนาจผลให้ไปเกิด

ในรูปธาตุไม่มีแล้ว อรูปภพ (ภพที่ไม่มี
รูป ได้แก่ อรูปพรหม) จะมีได้หรือไม่?

อา. ไม่มีได้พระเจ้าข้า

พระ. ดูกุราณนท์ เหตุอัน^๕แหละ กรรม^๕ จัมน^๕เป็น
เหมือนไธนา วิญญาณเป็นเหมือนเมล็ด^๕
พืช ค้นหาเป็นเหมือนยางใยในเมล็ดพืช^๕
วิญญาณเกิดขึ้นแล้วเพราะธาตุอย่างประณีต^๕
ของสัตว์ที่มีวิชาเป็นเครื่องระกัก^๕กั้น มี^๕
ค้นหาเป็นเครื่องผูกใจ จึงมีการเกิดในภพ^๕
ใหม่ต่อไปอีก.

ดูกุราณนท์ การเกิดใหม่ย่อมมี^๕
เพราะแรงกรรมที่กระทำ ด้วยค้นหา^๕
นั้นแล.

เหตุเกิดกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย โสกะ โทสะ โมหะ ๓ อย่างนี้เป็นเหตุแห่งการเกิดขึ้นของกรรมทั้งหลาย กรรมที่ทำความด้วยโสกะ โทสะ โมหะ เกิดจาก โสกะ โทสะ โมหะ มีโสกะ โทสะ โมหะ เป็นเหตุ เป็นปัจจัย บุคคลนั้นเมื่อเกิดในที่ใด กรรมย่อมให้ผลในที่นั้น เมื่อกรรมให้ผล เขาย่อมเสวยวิบากของกรรมในชาติที่เขาเกิดนั้น หรือในชาติต่อ ๆ ไปอีกเหมือนพืชที่ไม่หัก ไม่กรอบ ไม่เฉี้ย เนื้อในยังดี สามารถที่จะเพาะขึ้นได้ เมื่อปลูกลงในดินที่อ้วนนา ที่ไถพรวนไว้ดีแล้ว ทั้งฝนก็ตกลงมาตามฤดูกาล พืชเหล่านั้นย่อมถึงซึ่งความเจริญงอกงามไพบูลย์ฉันใด ภิกษุทั้งหลาย กรรมที่กระทำด้วยโสกะ โทสะ โมหะ เกิดจากโสกะ โทสะ โมหะ มีโสกะ โทสะ โมหะ เป็นปัจจัย บุคคลนั้นเกิดในที่ใด กรรมย่อมให้ผลในที่นั้น เมื่อกรรมให้ผล เขาย่อมเสวยวิบากของกรรมในชาติที่เขาเกิดนั้น หรือในชาติต่อ ๆ ไปอีก.

(สูตรต้นปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต นีทานสูตร)

อำนาจของกรรม

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ พระวิหารเชตวัน อารามซึ่งอนาคปิณฑิกมหาเศรษฐีสร้างถวายในเมืองสาวัตถี สมัยนั้น ดูกุมาณบุตรของโคเทยพราหมณ์เข้าไปเฝ้า และถามว่า พระโคตมผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาไม่เหมือนกัน เช่น บางพวกมีอายุ บางพวกอายุมาก บางพวกมีโรคมาก บางพวกมีโรคน้อย บางพวกผิวพรรณงาม บางพวกผิวพรรณไม่งาม บางพวกมีศักดิ์น้อย บางพวกมีศักดิ์มาก บางพวกมีสมบัติน้อย บางพวกมีสมบัติมาก บางพวกมีตระกูลต่ำ บางพวกมีตระกูลสูง บางพวกมีปัญญาน้อย บางพวกมีปัญญามาก

พระองค์ตรัสว่า ดูกุมาณพ บุคคลบางคนในโลกล้วนมีปรกติชอบฆ่าสัตว์ เป็นคนโหดร้าย มีมือเป็นเลือดเป็นนิตย์ ชอบการประหารชีวิตประหาร ไม่เอ็นดูสัตว์ทั้งหลาย บุคคลนั้นเมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นผู้มีอายุสั้น

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้^๕จะเว้นจากการฆ่าสัตว์ เด็ดทรมานสัตว์ เก็บคัสตรา มีความตระอาย มีความเอ็นดู^๕ เป็นผู้เกื้อกูลอนุเคราะห์ในสัตว์ทั้งปวง บุคคลนั้นเมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นผู้มีอายุยืน

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ชอบเบียดเบียนสัตว์ ด้วยมือ ด้วยท่อนไม้ ด้วยคันธรา บุคคลนั้นเมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้าเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนมีโรคมาก

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ไม่ชอบ
เบียดเบียนสัตว์ ด้วยมือ ด้วยท่อนไม้ ด้วยศาสตรา บุคคลนั้น
เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์
จะเป็นผู้มีโภคน้อย

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ เป็นผู้มัก
โกรธ มาด้วยความเคียดแค้น ถูกว่าเพียงเล็กน้อยก็ด่าแข่ง
เคียดแค้น พยาบาท ประทุษร้ายโดยไม่มีเหตุผล บุคคลนั้น
เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้า
มาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีผิพรรณไม่สวย

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ไม่มี
โกรธ ไม่เคียดแค้น ถูกเขาว่าแม้มากก็ไม่ด่าตอบ ไม่โกรธ
ไม่พยาบาท ไม่มีใจกระด้าง ไม่แสดงความโกรธแค้นประทุษ
ร้าย เป็นคนมีเหตุผล เมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงโลกสวรรค์
ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนมีรูปร่างสวยงาม -

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ มีใจริษยา
ในตา ตักการะ การเคารพ การนับถือ การให้ การบูชา
ของคนอื่น มีใจคิดร้าย อยากให้สิ่งที่เขามีเขาได้พินาศ
บุคคลนั้นเมื่อตายแล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต
นรก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนมีคักคั่นน้อย

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ไม่มีใจ
ริษยาในตา ตักการะ การเคารพ การนับถือ การกราบ
ไหว้บูชาของคนอื่น ไม่คิดประทุษร้าย ไม่อยากให้เขาพินาศ
บุคคลนั้นเมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามา
เกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นผู้มีคักคั่นมาก

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ไม่ให้
ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องดูได้ เครื่อง

นอน ประทับ แก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้นเมื่อตายไป
แล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเกิดเป็น
มนุษย์ จะเป็นคนยากจน

บุคคไล (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ให้ข้าว
น้ำ ผำ ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องดูได้ เครื่องนอน
ประทับ แก่สมณะ หรือพราหมณ์ บุคคลนั้นเมื่อตายไปแล้ว
ย่อมเข้าถึงโลกสวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนร่ำรวย

บุคคไล (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ เป็นคน
กระด้าง ถ้อยคำจืด ไม่กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ไม่ดู
ขียนรับคนที่ควรขียนรับ ไม่ให้อาสนะแก่คนที่ควรให้ ไม่
เคารพคนที่ควรเคารพ ไม่นับถือคนที่ควรนับถือ บุคคลนั้น
เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้า
มาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมเกิดในตระกูลต่ำ

บุคคไล (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ เป็นคน
ไม่กระด้าง ไม่ถ้อยคำจืด กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ดูข
ียนรับคนที่ควรขียนรับ ให้อาสนะแก่คนที่ควรให้ เคารพคนที่
ควรเคารพ นับถือคนที่ควรนับถือ บุคคลนั้นเมื่อตายไปแล้ว
ย่อมเข้าถึงโลกสวรรค์ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นผู้มีตระกูลสูง

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ ไม่เข้าหา
 สมณพราหมณ์ ไม่ได้ถามว่าอะไรเป็นกุศลและอกุศล อะไร
 มีโทษไม่มีโทษ อะไรควรประพฤติไม่ควรประพฤติ อะไรทำ
 ดงไปแล้วเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์
 ด้นกาดนาน หรือเพื่อความสุข^๕ ด้นกาดนาน บุคคลนั้นเมื่อตาย
 ไปแล้ว ย่อมเข้าถึง อบาย ทุกคติ วิถีบาต นรก ถ้ามาเกิด
 เป็นมนุษย์ จะเป็นคนโง่

บุคคลใด (หญิงหรือชายก็ตาม) ในโลกนี้ หมั่นเข้าหา
 สมณพราหมณ์ ได้ถามว่าอะไรเป็นกุศลและอกุศล อะไรมี
 โทษไม่มีโทษ อะไรควรประพฤติไม่ควรประพฤติ อะไรทำ
 ดงไปแล้วเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ เพื่อความทุกข์
 ด้นกาดนาน หรือเพื่อความสุข^๕ ด้นกาดนาน บุคคลนั้นเมื่อตาย
 ไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์จะเป็นคนฉลาด

ดูกรรมาณพ^๕ ดัศว์^๕ ทงหลายย่อมมีกรรมเป็นของตน เป็น
 ทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มี
 กรรมเป็น^๕ ทพงอาศัย กรรมย่อมจำแนกดัศว์^๕ ทงหลายให้เดว
 และประณต^๕ ดงนเด.

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปปิณณาสกั จุฬกัมมวิภังคสูตร)

หลักพิสูจน์ตายเกิด

ระลึกชาติได้

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อจิตเป็นตมามี บริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส เป็นธรรมชาติอันโยนควรแก่การงาน ตมมัน ไม่หวนไหว เธอก็น้อมจิตไปเพื่อ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ (ความรู้ระลึกชาติหนหลังได้) เธอระลึกถึงชนที่ที่เคยอาศัยในภพก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง ดิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แด้นชาติบ้าง ตลอดจนตายถึงวิวัฏฏกัปป์ หตายวิวัฏฏกัปป์ หตายถึงวิวัฏฏกัปป์และวิวัฏฏกัปป์ บ้างว่า เมื่อเราเกิดในภพนั้น มีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีวรรณะ มีอาหาร อย่างนั้น ๆ ด้วยสุขและทุกข์เช่นนั้น ๆ มีอายุสุดดังเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้น ๆ แล้ว มาเกิดในภพนั้น ๆ เธอระลึกถึงชนที่อาศัยในภพก่อนได้ตายประการ พร้อมทั้งอาการและลักษณะดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนชายผู้หนึ่ง ออกจากบ้าน
 ตนเองไปบ้านคนอื่น แล้วออกจากบ้านนั้นไปหมู่บ้านนอก
 แล้วออกจากบ้านนั้น ๆ กลับมาสู่บ้านของตนเอง เขาระลึกได้
 อย่างนั้นว่า เราออกจากบ้านตนเองไปหมู่บ้านโน้น ที่บ้านโน้นนั้น
 เราได้ยื่น ใต๋นึ่ง ใต๋พูด ใต๋นึ่ง อย่างนั้น ๆ ครั้นออกจากบ้าน
 นั้นแล้ว ได้ไปหมู่บ้านโน้น เราได้ยื่น ใต๋นึ่ง ใต๋พูด ใต๋นึ่ง
 อย่างนั้น ๆ เราออกจากบ้านนั้นแล้ว กลับมาสู่บ้านของตน
 เอง ข้อนเป็นฉนั้นใด ภิกษุที่ระลึกขันธ์ที่เคยอยู่อาศัยในภพ
 ก่อนได้หทัยประการ ๖๓ ๖ พร้อมทั้งอาการและลักษณะ
 เช่นนั้น ฉนั้นเหมือนกัน.

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาय มูลปัณณาสก์ มหาอัสดรปุสสุตร)

คาทิพย์

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อจิตเป็นตมาธิ บริสุทธิ์ ผ่องใส
 ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส เป็นธรรมชาติอ่อนโยนควรแก่
 การงาน ตังมั่น ไม่หวั่นไหวเช่นนั้นแล้ว เรือน้อมจิตไปเฉพาะ
 คอ จตุปปาตัญญาณ (ความรู้อันเป็นทิพย์สามารถเห็นสัตว์

ผู้มาจากทุกข์ ย่อมเห็นเหตุด้วยจิตอยู่ เกิดอยู่ เสด็จ ประณค
มัจฉา มัจฉา มัจฉา มัจฉา มัจฉา มัจฉา มัจฉา มัจฉา
ผู้เข้าถึงกรรมได้ ฉะนั้นเหมือนกัน.

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาय มูลปัณณาสก์ มหาอัสสปรสูตร)

หมายเหตุ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ และจุตูปปา-
ตญาณ สองอย่างนี้ เป็นญาณที่เกิดขึ้นเมื่อเจริญภาวนา
ถึงฌานที่ ๔ เป็นวิชาที่พระพุทธเจ้าบรรลก่อนตรัสรู้
จึงเป็นญาณที่ผู้ฝึกเล็ดทั้งหลายก็ฝึกทำได้ ผู้ประสงค์
จะพิสูจน์การตายเกิดของสัตว์ ให้เห็นด้วยตาตัวเอง
ควรพยายามดู ขอบยืนยันว่า ถ้าเจริญภาวนาถึงฌาน
๔ ได้แล้ว เป็นต้องเห็นตามข้อความที่กล่าวมา
แน่นอน.

ผู้รวบรวม

การตายเกิดของพระอริยบุคคล

สามประเภท

พระโสดาบัน

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใดในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ทำให้
บริบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญาพอประมาณ แม้จะต้องอาบัติ
เล็กน้อยบ้างก็ไม่เป็นไร เพราะอาบัติเล็กน้อยไม่เป็นอุปสรรค
ต่อการบรรลุมรรคผล อาจปอง (ทำคืน) ได้ยี่สิบ ครั้ง ดีกขาบท
ใดที่เป็นเงื่อนไขแห่งพรหมจรรย์ เหมาะสมแก่พรหมจรรย์
เธอปฏิบัติได้มั่นคง มีศีลมั่นคงในดีกขาบทเหล่านั้น สมาทาน
ศึกษาอยู่ในดีกขาบทเหล่านั้น ภิกษุนั้น เพราะความสิ้นไปแห่ง
สังโยชน์ ๓ ประการ เป็นโสดาบัน (ผู้ถึงกระแสแห่งนิพพาน)
เป็นผู้มีอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ต่อการตรัสรู้
ข้างหน้า.

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เป็นโสดาบันแล้วนี้ พวกหนึ่งจะ
ท่องเที่ยว (ตายแล้วเกิด) ไปเกิดเป็นเทวดาและมนุษย์อีก ๗

ครึ่ง (เจ็ดชาติ) เป็นอย่างมาก แล้วกนิพพาน บางพวกจะ
ท่องเที่ยว (ตายแล้วเกิด) ไปเกิดในสภต่าง ๆ ๓ ครั้ง (สาม
ชาติ) เป็นอย่างมาก แล้วนิพพาน บางพวกจะท่องเที่ยว (ตาย
แล้วเกิด) ไปเกิดเป็นมนุษย์หนเดียวเท่านั้น กนิพพาน

(สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เสขสุตฺร)

พระสัททาคา

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์
ในศีล ๕ มารี ปัญญาพอประมาณ แม้จะต้องอาบัติเล็กน้อย
บ้างก็ไม่เป็นไร เพราะอาบัติเล็กน้อยไม่เป็นอุปสรรคต่อการ
บรรพตมรรคผล อาจปด (ทำคืน) ได้ อนึ่ง ดิถีขาบทใดที่
เป็นเงื่อนไขแห่งพรหมจรรย์ เหมาะสมแก่พรหมจรรย์มีคัมภีร์
คงในดิถีขาบทเหล่านั้น ตมาทานศึกษาอยู่ในดิถีขาบทเหล่านี้
ภิกษุนั้นเพราะความดีไปแห่งตั้งโยชน์ ๓ ประการ และ
เพราะทำราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลงได้ด้วยเป็นพระ
สัททาคามี ยังจะกลับมาก่อเกิดในโลกันอีกครั้งเดียวเท่านั้นที่จะ
นิพพาน.

(สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เสขสุตฺร)

พระอนาคา

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์
ในศีล สมาธิ ปัญญาพอประมาณ แม้จะต้องอาบตักเด็กน้อย
บ้างก็ไม่ใช่ไร เพราะอาบตักเด็กน้อยไม่เป็นอุปสรรคต่อการ
บรรลุสมรรถผล อาจบดง (ทำคั้น) ได้ยี่ได้ อนึ่ง ดิถีขาบทใดที่
เป็นเงื่อนไขแห่งพรหมจรรย์ เหมาะสมแก่พรหมจรรย์ มีคิด
มั่นคงในดิถีขาบทนั้น ต่มาทานศึกษาอยู่ในดิถีขาบทเหล่านั้น
ภิกษุนั้น เพราะความตั้งไปแห่งตั้งโยชน์ของตน ๕ ประการ
เป็นพระอนาคามี ตายแล้วเกิดอีกครั้งเดียว (ชาติเดียว) แล้ว
นิพพาน ในภพที่ไปเกิดนั้น ไม่เวียนกลับมาเกิดในโลภอีก.

ภิกษุทั้งหลาย พระอนาคามีบางพวก มีกระแฉับของ
บ่นไปเกิดในชั้นอกนิฏฐรูป แล้วนิพพาน พระอนาคามีบาง
พวกต้องใช้ความเพียรเรี่ยวแรงจึงนิพพาน พระอนาคามีบาง
พวกใช้ความเพียรเล็กน้อย ก็นิพพาน พระอนาคามีบางพวก
นิพพานเมื่ออายุพ้นกึ่งไปแล้ว พระอนาคามีบางพวกนิพพาน
เมื่ออายุยังไม่ทันถึงกึ่ง.

(สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต เสขสุตตร)

อนาถบิณฑิกเทวบุตร

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อครั้ง เทพบุตรคนหนึ่ง มีวรรณยิ่ง
ต้องเชตวันสว่างจ้า ได้เข้ามาหาเรา ให้อาหาร ยืน ณ ที่ควร
ผูกค้ำกายกล่าวว่า “เชตวันนี้ประกอบด้วยประโยชน์เป็นที่
อยู่แห่งท่านผู้แสวงบุญเบื้องสูง พระองค์ผู้เป็นธรรมประทับ
แล้ว เป็นเหตุยังปิติให้เกิดแก่ข้าพระองค์อย่างยิ่ง สัตว์ทั้ง
หลายย่อมบริสุทธิได้ด้วยธรรม ๕ อย่างนี้ คือ กุศลกรรม ๑
วิชา ๑ ธรรม ๑ ศีล ๑ ขีวัตถุ ๑ มิใช่จะบริสุทธิด้วย
โคตร หรือด้วยทรัพย์ เพราะฉะนั้นแล ผู้เป็นบัณฑิต เมื่อ
นึกถึงประโยชน์ตนพึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแยบคาย จะบริ-
สุทธิในธรรมได้ด้วยอาการอย่างนี้ พระสารีบุตร เป็นผู้บริ-
สุทธิได้ด้วย ปัญญา ศีล ความสงบระงับ ภิกษุผู้ถึงฝั่ง
(นิพพาน) แล้ว มีพระสารีบุตรเป็นยอดเยี่ยม”

ภิกษุทั้งหลาย เทวบุตรนั้นกล่าวดังนี้แล้ว กำหนดใจ
ว่า พระศาสดาพอใจในเราแล้ว ให้อาหารแล้ว กระทำประทักษิณ
หายไปแล้ว

“พระองค์ผู้เจริญ เทพบุตรนั้น คงเป็น อนาคตปิณฑิก เทพบุตรเป็นแน่ เพราะอนาคตปิณฑิกมหาเศรษฐีได้มีได้พระตำรับบุตรยี่นัก” พระอานนท์ทูลสนองขึ้น

พระองค์ตอบว่า “ถูกแต่อาณนท์ เธอเป็นผู้ถูก ในสิ่งที่พึงถูกได้ด้วยการทายเอา เทพบุตรนั้นคือ อนาคตปิณฑิก เทพบุตร มิใช่ใครอื่น.

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปปัชฌาส์ อนาคตปิณฑิกโถกาสสูตร)

ข่าวบ้านนาทิก

บุตรอาณนท์ ภิกษุจำพรรษาอยู่ ณ บ้านนาทิกเป็นผู้ไม่มีอาสวะ เป็นพระอรหันต์ ภิกษุอื่นนั้นหาเป็นพระอนาคตามีจักกัปปวัตน์ในชั้นสุทธาวาสไม่ถัดมาอีก ดังที่ตถาคตเป็นถึงภิกษุผู้มีมาเกิดในโลกอีกชาติเดียวจักกัปปวัตน์ ดังชาดาอุบาธิกาเป็นโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงค่อนิพพาน อุบาธกภิกษุ การพิมพ์ กนิษฐะ กฐินสังฆะ กุฎฐะ ดินกุฎฐะ รางะ สภะ และอุบาธกอีก ๕๐ คน เป็นพระอนาคตามี เกิดอีกชาติเดียวจักกัปปวัตน์ อุบาธกอีก ๘๐ คน เป็นถึงภิกษุผู้มีมาสู่โลกอีกคราวเดียวจักกัปปวัตน์

อุบาสกอีก ๓๕๐ คน เป็นพระโสดาบัน มีอันไม่ตกต่ำเป็น
บรรพชา จะบรรพชาในกาลข้างหน้า

(สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร)

หมายเหตุ เรื่องนี้พระองค์ตรัสตอบคำถามของพระ
อานนทถึงคดีในภายหน้า ของชาวนาทิก ที่เป็นชาวพุทธ
ซึ่งตายไปแล้ว

พระเจ้าพิมพิสาร

ดูกรอานนท์ ขณะเรากำหนดจิตเพื่อทราบคติของ
ชาวมครอยุ่กัน ยักษ์คนหนึ่งได้เปล่งเสียงว่า “ข้าแต่พระผู้มี
พระภาค ข้าพระพุทธเจ้าขอ ชนวดละ” อานนท์ นามว่า
ชนวดละ เธอเคยได้ยินบ้างไหม?

“ไม่เคยได้ยินเลยพระเจ้าข้า อนึ่งข้าพระองค์
รู้สึกขนชันเมื่อได้ฟังชอน ชอนเห็นทีจะไม่ใช่
ยักษ์คำๆ เป็นแน่” พระอานนท์กราบทูล

ดูกรอานนท์ ในระหว่างที่เตียงปรากฏ ยักษ์มี
ผิวพรรณผ่องยังปรากฏต่อหน้าเรา และเปล่งเสียงว่า ข้า
แต่พระผู้มีพระภาคที่เคารพ ข้าพเจ้าคือ พิมพิสาร ครั้งทีเจ็ด

ข้าพเจ้าเข้าใจถึงความเป็นดีหายของ ท้าวเวสสุวรรณ เมื่อ
 จุติแล้วข้าพเจ้าสามารถเป็นราชาในหมู่มนุษย์

พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้ามีความไม่ตกต่ำเป็น
 ขรรมดา ข้าพระพุทธเจ้าคงความหวังไว้เพื่อความเป็นพระ
 ดกทาคามีนอนาคค

(สุดตันตปิฎก ที่ชนิกาย มหาวรรค ขนวกสสูตร

หมายเหตุ เรื่องนตรัสตอบพระอานนท์ ถึงคดีของ
 พระเจ้าพิมพิสารและชาวมคธ

การตายเกิดของคนทั่วไป

ละสังโยชน์ไม่ได้ นิพพานไม่ได้

พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาคามวาสี บำรุงไพร่
เมืองเวสาลี ครั้นนั้น ปริพาชก (นักบวชนอกศาสนาพุทธ)
ชื่อ วัจนโคตร เข้าไปเฝ้าและทูลถามปัญหาพระองค์ดังนี้

วัจนะ “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ คฤหัสถ์ที่
ละสังโยชน์ยังไม่ได้ เมื่อตายแล้วจะบรรลุนิพพานได้หรือไม่ พระเจ้าข้า”

พระพุทธ “ดูกรวัจนะ คฤหัสถ์ที่ละสังโยชน์ยังไม่ได้
เมื่อตายแล้ว จะบรรลุนิพพานไม่ได้ อย่าง
เด็ดขาด”

วัจนะ “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ คฤหัสถ์ที่ยัง
ละสังโยชน์ของคฤหัสถ์ไม่ได้ เมื่อตาย
แล้ว ไปเกิดบนสวรรค์ได้ มียอยู่หรือ
พระเจ้าข้า”

พระพุทธ “คฤหัสถ์ที่ละสังโยชน์ ของคฤหัสถ์ไม่ได้
ตายแล้วไปเกิดบนสวรรค์ได้มียอยู่มากมาย
ทีเดียว”

วัจนะ

“ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ อาชวักบางคน
เมื่อตายไปจะบรรลุนิพพานได้ มียูหรือ
พระเจ้าข้า”

พระพุทธ

“ไม่มีเลย วัจนะ”

วัจนะ

“พระโคตมผู้เจริญ อาชวักบางคน เมื่อ
ตายไปแล้วจะไปเกิดบนสวรรค์ได้หรือไม่
พระเจ้าข้า”

พระพุทธ

ดูกรวัจนะ เท่าที่เราระลึกได้ แต่ภัททกัปป์
น้อยไปอีกเก้าสิบเอ็ดกัปป์ มีอาชวักที่
เป็นกรรมวาที (ถือว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว)
คนเดียวเท่านั้นไปเกิดบนสวรรค์ คนอื่น
เราไม่เห็นเลย”

วัจนะ

“ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น
ลัทธิของเดียรถีย์ ก็เป็นลัทธิทมิฬอาจพาคน
ไปสู่สวรรค์ได้นะซี พระเจ้าข้า”

พระพุทธ

“ถูกแล้ววัจนะ ลัทธิเดียรถีย์ ไม่อาจพา
คนไปสู่สวรรค์ได้”

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ จุฬวรรจโคตรสูตร)

ตายไปเกิดมีน้อย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์ ที่ตายจากมนุษย์แล้วกลับมาเกิดเป็นมนุษย์มีน้อย มักจะไปเกิดในนรก เป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเสียส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากมนุษย์แล้วไปเกิดเป็นเทวดามีน้อยมักจะไปเกิดในนรก เป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเสียส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากเทวดาแล้วมาเกิดเป็นเทวดามีน้อย มักไปเกิดในนรกเป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเสียส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากเทวดาแล้วไปเกิดเป็นมนุษย์มีน้อย มักไปเกิดในนรกเป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเสียส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากนรกมาเกิดเป็นมนุษย์มีน้อย มักไปเกิดเป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเป็นส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากนรกไปเกิดเป็นเทวดามีน้อย มักไปเกิดเป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเสียส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากเดรัจฉานมาเกิดเป็นมนุษย์มีน้อย มักไปเกิดในนรก เป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเสียส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากเดรัจฉานมาเกิดเป็นเทวดามีน้อย มักไปเกิดเป็นสัตว์นรก เป็นเปรตและสัตว์เดรัจฉานเป็นส่วนมาก สัตว์ ที่ตายจากเปรตมาเกิดเป็น

มนุษย์มัน้อย มักไปเกิดในนรกเป็นเปรตแฉะดัดตัวเดรัจฉาน
เป็นส่วนใหญ่ สัตว์ ที่ตายจากเปรตมาเกิดเป็นเทวดามัน้อย
มักไปเกิดในนรก เป็นเปรตแฉะดัดตัวเดรัจฉานเป็นส่วนใหญ่

ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนที่ในชมพูทวีปนี้ มี
สวนที่น้ำร้อน มีป่าที่น้ำร้อน มีภูมิประเทศที่น้ำ
ร้อน มีสระโบกขรณีที่น้ำร้อน เพียงเล็กน้อย
มีที่ดอน ที่ลุ่ม เป็นลำน้ำ เป็นที่ต้งแห่งตอหนาม
มีภูเขากระเถาะกระเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น!

(สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต)

เปรต

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ เวฬุวันวิหาร
ครั้งนั้นพระโมคคัลลานะเล่าเรื่องเปรต ที่เห็นด้วยทิพจักขุ
บริเวณเขาคิชฌกูฏ ๒๓ เรื่อง ให้พระอัครคณะฟัง คือพระ
พิกัดร์พระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์รับรองว่าจริง ตอนนี้เป็น
ความย่อ

อาวุโส ท่านอัครคณะ วันหนึ่งผมลงจากเขาคิชฌกูฏ

เขตพระนครราชคฤห์^๕ ได้เห็นอัฐิ^๕ตั้งขดิกเปรตนั้นแท้จริง
กระดุก มังตเปติเปรตมี^๕แขน^๕เนื้อ มังตปิณฑ^๕เปรตมี^๕แต่
ก้อน^๕เนื้อ นิจฉวิเปรตชายไม่มีผิวหนัง ดอยไปในเวหา ฝูง
แร้ง เหยี่ยว และนกตะกุ่มพากันโฉบอยู่รอบ^๕ไว้^๕ จิกฉับโดย
แรง จิก^๕ทง^๕ยอ^๕แย่ง^๕ สืบ^๕ค^๕ซึ่งเปรตนั้น^๕อยู่^๕ไป^๕มา พระพุทธเจ้า
ตรัสว่า เปรตเหล่านั้น^๕ เคยเกิดเป็นคน ช่าโค ช่ากระบือ
พรานนก ช่าแกะ อยู่ในกรุงราชคฤห์^๕เอง!

อาวุโส ท่านลักษณะ วันหนึ่งผมลงจากเขาคิชฌกูฏ
ได้เห็นอติโดมเปรตชายมี^๕ขน^๕เป็น^๕ดาบ^๕ ตัคติโดมเปรตชายมี^๕
ขน^๕เป็น^๕หอก^๕ อุตโตมเปรตชายมี^๕ขน^๕เป็น^๕ลูกศร^๕ สุกิโดมเปรต
ชายมี^๕ขน^๕เป็น^๕เข็ม^๕ สุกิจิเปรตชายมี^๕ขน^๕เป็น^๕เข็ม^๕ ดอยไปในเวหา
ดาบ หอก ศร และเข็ม เหล่านั้น หลุดออกไปแล้ว กลับมา
ทำร้ายตัวเขาเองอยู่^๕ไป^๕มา พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นจริงเปรต
นั้นเคยเป็น คนฆ่าสัตว์ พราน^๕เนื้อ เพ็ชฌฆาต นายตำรวจ คน
ดื้อเดียด อยู่ในเมืองราชคฤห์^๕

อาวุโส ท่านลักษณะ วันหนึ่งผมลงจากเขาคิชฌกูฏ
ได้เห็นกุมภันท์เปรตอันทะโหดทำหม้อ แบกพาดบ่าเดินไป

คุณนิมคคเปรตชายจอมอยู่ในหลุมคูท่วมคัระะ คูชาทิเปรต
 ชายผู้จอมอยู่ในหลุมคูท่วมคัระะ นิจณิถิตเปรตหญิงไม่มี
 ผิวน้ำ มังคุดคิตเปรตหญิงมีรูปร่างน่าเกลียดคัมคัณเหม็น
 โอภินเปรตหญิงมีร่างกายถูกไฟดวง อตัสกัพพัชเปรตมีคัระะ
 ชาติ ดอยไปในเวหา ถูกฝูงแร้งเหยี่ยว นกตระกูลจิกทั้ง
 ขยับแย่ง สับคัซึ่งเปรตนั้นอยู่ไปมา พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็น
 จริง เปรตนั้นเคยเป็นผู้พิพากษาโกงชาวบ้าน เป็นชู้กับภรรยา
 ชายอื่น เอาอุจจาระให้พระฉัน นอกใจสามี แม่มด ข้าง
 เพ็ชรมหาตผู้ฆ่าโจร

อาวุโส ท่านลักษณะ วันหนึ่งผมลงจากเขาคิชฌกูฏ
 ได้เห็นภิกษุเปรต ภิกษุณีเปรต ดิग्ฆมานาเปรต สัมมเนร
 เปรต สัมมเนรีเปรต ดอยไปในเวหา สังฆาฏิ บาตร ประคต
 เหว แฉะร่างกายของมัน ถูกไฟคิตถูกไขนร้องครวญครางอยู่
 พระพุทธเจ้าตรัสว่าจริง เปรตนั้นเคยเป็น ภิกษุ ภิกษุณี
 ดิग्ฆมานา สัมมเนร สัมมเนรี ที่ดามาก ในศาสนาพระกัศสป
 ตัมาตัมพุทธเจ้า

(วินัยปิฎก มหาวีกังถ์ ปฐมภาค)

เทวดาจับจองที่ดิน

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในนครราชคฤห์ ได้เสด็จไปบ้านปาฏลิ พร้อมด้วยดั่งฆ์หมู่ใหญ่ ๑๒๕๐ รูป วันหนึ่งใกล้จะสว่าง พระองค์ทรงเล็งทิพย์จักขุ ตรวจดูสัตว์โลก ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวดาเป็นจำนวนมาก จองพื้นแผ่นดินตำบลปาฏลิ รุ่งขึ้นเข้าถามพระอานนท์ว่า “ใครเขาทำอะไรในตำบลปาฏลิหรือ” พระอานนท์ตอบว่า สุนัธะ และ วัสสการะ มหาอำมาตย์แห่งมคธรัฐ กำลังสร้างพระนครลง เพื่อกันชาววัชชี พระองค์ตรัสว่า—

ดูกรอานนท์ สุนัธะ กับวัสสการะ ต้องมหาอำมาตย์แห่งมคธ กำลังสร้างเมืองลงในตำบลปาฏลิ เหมือนได้ปรึกษากับเทวดาชนดาวดั่งนี้แล้วละนะ

อานนท์ เมื่อใกล้สว่างนี้ เราเห็นเทวดาเป็นอันมาก กำลังจับจองที่ดินในตำบลปาฏลิ คือ ในประเทศที่ใด เทวดาหมักคึกคักอยู่ พวกเจ้าและราชมหามำมาตย์ผู้สูงศักดิ์ก็ยอมคิดเพื่อสร้างนิเวศลงในประเทศที่นั้น ที่ใดเทวดามีคึกคักชนกตางค์ถนัดที่ดิน พวกเจ้าและราชมหามำมาตย์ชนกตางค์ ต่างก็

น้อมจิตเพื่อสร้างนิเวศน์ลงในประเทศที่นั้น ที่ใดเทวดามีสัก
คำยัดที่ดินพวกเจ้าแควราชมหาอำมาตย์ชั้นต่ำ ต่างก็น้อมจิต
เพื่อสร้างนิเวศน์ลงในประเทศที่นั้น

อาณนทฺ์ พระนครนี้จะเป็ฯพระนครชั้นเอกเป็นทำเล
ค้าขาย ชื่อ ปาฏลีบุตร และเมืองปาฏลีบุตรนี้จะเกิดภัย
๓ ประการ คือ เกิดแต่ไฟ ๑ เกิดแต่น้ำ ๑ เกิดแต่การแตก
สามัคคีกัน ๑

(วินยปิฎก มหาวรรค เรื่องสุนิระวัสสการะมหาอำมาตย์)

คนจนเกิดเป็นเทวดา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ในพระนคร
ราชคฤห์^๕นี้แล มีบุรุษผู้หนึ่ง เป็นคนขัดสน กำพร้า แะยากไร้
เขามิ ศรัทธา คัด ดุระ จาคะ ปัญญา ในธรรมวินัยที่ตถาคต
ประกาศแล้วเพราะความดั้น เมื่อตายแล้ว ไปเกิดในสวรรค์
เป็นสหยาของเทวดาชั้นดาวดึงส์ มีรัศมีและรุ่งเรืองกว่า
เทวดาเหล่าอื่น

(สุตตันตปิฎก สังขุตตนิคาย สภาวรรค ทฬิททสูตร)

พระเทวทัต

ภิกษุทั้งหลาย เทวทัตมีจิตอันอดัดธรรม ๘ ประการ
(คือ ๑ ความมีตาครอบงำ ๒ ความเต็มตาครอบงำ
๓ ความมียศครอบงำ ๔ ความเต็มยศครอบงำ ๕ มีดัดการะ
ครอบงำ ๖ เต็มดัดการะครอบงำ ๗ ความปรารภนาตามก
ครอบงำ ๘ คบมิตรชั่ว ๙ บรรลุคุณวิเศษจนต่ำแล้วเลิกเสีย)
ครอบงำ ย่ำยี จักเกิดในอบายตณนรก ตั้งอยู่ตลอดกัปป์
เยียวยาไม่ได้

ดูกรอุบาลี ภิกษุทำตายส่งซึ่งผู้พร้อมเพรียงกันแล้ว
ย่อมได้รับผลชั่วร้าย ย่อมไหม้ในนรกตลอดกัปป์ ภิกษุผู้
ยินดีในการแตกพวก ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ย่อมเสื่อมจากธรรม
อันเกษมจากโยคะ ย่อมไหม้ในนรกตลอดกาดนาน

ดูกรอุบาลี ภิกษุสมานส่งซึ่งที่แตกแยกกันแล้ว ให้
พร้อมเพรียงกัน ย่อมได้บุญอันประเสริฐ ย่อมบันเทิงใน
สวรรค์ตลอดกัปป์ ภิกษุผู้ยินดีในความพร้อมเพรียงตั้งอยู่ใน
ธรรม ย่อมไม่เสื่อมจากธรรมอันเกษมจากโยคะ ย่อมได้
บุญอันประเสริฐ ย่อมบันเทิงในสวรรค์ตลอดกัปป์

(วินัยปิฎก จุลวรรค สังฆมณฑลวรรค)

การตายเกิดของพระโพธิสัตว์

พระพุทธเจ้าไม่เคยเกิดขึ้นสู่ทวารวดี

พระสารีบุตร ดมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีถ้อยคำมีความเห็นว่า “ความบริสุทธิ์ มีได้เพราะความท่องเที่ยวในสังสารวัฏ” สารีบุตร! ก็สังสารวัฏที่เราไม่เคยท่องเที่ยวมาแล้วแต่หัดคลอดกาดียาวนานนั้น หาได้ไม่ง่ายดาย, เว้นเสียแต่ในหมู่เทพชั้นสุทธาวาส. สารีบุตร! ถ้าเราท่องเที่ยวไปในหมู่เทพเหล่าสุทธาวาส ก็จะไม่พึงมาสู่โลกนี้ได้เลย (ย่อมปรินิพพานในภพนั้น)

สารีบุตร! ดมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีถ้อยคำมีความเห็นว่า “ความบริสุทธิ์มีได้เพราะการอุปบัติ (บังเกิด)” สารีบุตร! ก็การบังเกิดที่เราไม่เคยบังเกิดมาแล้วแต่หัดคลอดกาดียาวนานนั้นหาได้ไม่ง่ายดาย เว้นเสียแต่การ บังเกิดในหมู่เทพชั้นสุทธาวาส, สารีบุตร! ถ้าเรายังเกิดในหมู่เทพชั้นสุทธาวาส, ก็จะไม่พึงมาสู่โลกนี้ได้เลย (ย่อมปรินิพพานในภพนั้น)

สารีบุตร! ดมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีถ้อยคำมีความเห็นว่า “ความบริสุทธิ์มีได้เพราะภาพเป็นทอญอาศัย” สารีบุตร!

ก็ภาพที่เราไม่เคยอยู่อาศัยมาแต่เดັแต่ถึง คดอดกาดยัทยาว
 นานนั หาได้ไม่ง่ายเดย เว้นเดยแต่การอยู่อาศัยด้วยหมู่
 เทพชนดุษฎาวาด์ ดำริบุตร! ถ้าเรายังเกิดในหมู่เทพชนดุษฎ-
 าวาด์ ก็จะไม่พึงมาสู่โลกนัได้เดย

(สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาช มุลลปัณณาสกั มหาสีหนาทสูตร)

พระองค์กเคยบูชาญญั

สำริบุตร! สมณพราหมณัพวกหนั มีถ้อยคำมีความ
 เห็นว่า “ ความบริดัทุทธิมิได้เพราะการบูชาญญั ” ดำริบุตร!
 กัญญัญัเทเรายังไม่เคยบูชามาแต่เดັแต่ถึง คดอดการท่องเทียว
 อนัยดยาวนาน เป็นกษัตริย์บาง เป็นกษัตริย์ผู้ได้มูราชิเศก
 บ้าง เป็นพราหมณัมหาศาลบ้าง นั, หาได้ไม่ง่ายเดย

สำริบุตร! สมณพราหมณัพวกหนั มีถ้อยคำมีความ
 เห็นว่า “ ความบริดัทุทธิมิได้เพราะการบำเรอไฟ ” ดำริบุตร!
 กัไฟเเรายังไม่เคยบูชามาแต่เดັแต่ถึง คดอดการท่องเทียว
 อนัยดยาวนาน เป็นกษัตริย์บาง เป็นกษัตริย์ผู้ได้มูราชิเศก
 บ้าง เป็นพราหมณัมหาศาลบ้าง นั, หาได้ไม่ง่ายเดย.

กรรมดีที่ทำไว้ในชาติก่อน ๆ

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน
ภพก่อน, ได้เป็นผู้บากบั่นในกุศล ถ่อมมันในกายสุจริต วาจ
สุจริต มโนสุจริต, ในการบริจาคทาน การสมาทานศีล
การรักษาศูโบสถ์ การปฏิบัติมารคาบิคา การปฏิบัติสมณ
พราหมณ์ การอ่อนน้อมต่อผู้เจริญ ในตระกูลและในอิ
ศวรรคอย่างอื่น ๆ เพราะได้กระทำ ได้ตั้งมั่น ได้พอกพูน ได้
มีอานิสงส์กรรมนั้น ๆ ไว้ ภายหลังแต่การตาย เพราะกายแตก
ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์.

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน
ภพก่อน, ได้เป็นผู้นำสุมาสู่มาหาชน เป็นผู้บรรเทาภัย คือ
ความระแค้นหวาดเลี้ยว จัดการคุ้มครองรักษาโดยธรรม ได้
อวยทานพร้อมทั้งบริกขาร ฯ ได้เป็นผู้เว้นจากปาณา
ติบาต วาญเจียซึ่งคำสวดตรา และอาชญา มีความระอา
ย เหน็ด ธุกรณาเกอถูถแกดัดความชั่วดทงปวง ฯ ได้เป็นผู้
ให้ทานด้วยของควรเคียว ควรบริโภถ ควรดื่ม ควรจับ

ควรดื่ม อันมีรสประณีต ฯ..... ได้ตั้งเคราะห์หุ้^{๖๒}นด้วยการ
ตั้งเคราะห์ทั้ง ๔ คือ การให้ตั้งของ, วาจาที่ไพเราะ, การ
ประพาศประโยชน์ท่าน, และความวางตนเสมอกัน ฯ.....
ได้เป็นผู้กล่าววาจาประกอบด้วยอรรถด้วยธรรม แนะนำชน
เป็นอันมาก, เป็นผู้นำประโยชน์สุขมาสู่ชนทั้งหลาย ตนเอง
ก็เป็นผู้บูชาธรรม ฯ..... เพราะได้กระทำ ได้ตั้งสัมพอกพูน
มัวตุมกุดกรรมนั้น ๆ ไว้ ภายหลังแต่การตาย เพราะกาย
แตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน
ภพก่อน, ได้เป็นผู้ด้นคิดพิชิตการ ขั้^{๖๓}ปฏิบัติ, ด้วยความ
เคารพ ด้วยหวังว่าดีดังเหล่านั้น ฟังรู้ได้รวดเร็ว ฟังปฏิบัติ
ได้รวดเร็ว ไม่พึงไศกเศร้ายันถึงกาลนาน ฯ..... ได้เป็นผู้
เข้าไปหาสมณพราหมณ์แล้ว สอบถามว่า ท่านผู้เจริญ!
อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล, อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ,
อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ, ทำอย่างใดไม่มีประโยชน์
เป็นทุกข์ไปนาน ทำอย่างใดมีประโยชน์ เป็นสุขไปนาน ฯ...
ได้เป็นผู้ไม่มักโกรธ ไม่มากไปด้วยความแค้น, แม้ชนเป็น

อันมากกว่าด่าว่าเขา ก็ไม่เอาใจได้ ไม่โกรธ ไม่พยายามไม่
 कु้มแค้น, ไม่แสดงความโกรธ ความร้ายกาจ ความเคียด
 ให้ปรากฏ ทั้งเป็นผู้ให้ทานผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้ ผ้าด้ายผ้า
 ไหม ผ้าขนสัตว์ สำหรับลาดและนุ่งห่ม อันมีเนื้อละเอียดขาว

ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติ
 ก่อน ภพก่อน, ได้เป็นผู้สืบทอดบุญกิริยา ดุจดวงเกิด
 ผู้เห็นห่างแยกกันไปนาน, ได้สืบทอดไมตรีระหว่างมารดากับบุตร
 บุตรกับมารดา, บิดากับบุตร บุตรกับบิดา, พี่น้องชายกับ
 พี่น้องหญิง พี่น้องหญิงกับพี่น้องชาย; ครั้นทำความดำนัคคิ
 ได้แล้ว ก็พลอยชื่นชมยินดีด้วย ฯ.....ได้เป็นผู้ตั้งเจตนาจริง
 ของมหาชน รู้ได้สม่าเสมอ รู้ได้เอง รู้จักบุรุษธรรมดา
 รู้จักบุรุษพิเศษ ว่าผู้หนึ่ง ๆ ควรแก่สิ่งหนึ่ง ๆ; ได้เป็นผู้ทำ
 ประโยชน์อย่างพิเศษให้แก่ชนเหล่านั้น ฯ..... ได้เป็นผู้ใคร่
 ค่อบริการ ค่อบริการเกื้อกูลความผาสุก ความเกษมจาก
 โยคะแก่ชนเป็นอันมาก ว่า ไฉนหนอ ชนเหล่านั้นพึงเจริญ
 ด้วยศรัทธา คัด การศึกษา ความรู้ การเผื่อแผ่ ธรรม
 ปัญญา ทวิพยและข้าวเปลือก นาและสวน ดัดต้องทำ

ดีเท่า บุตร ภรรยา ทาส , กรรมกร และด้วยญาติมิตร
พวกพ้อง ฯลฯ

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน
ภพก่อน, ได้เป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย ด้วยมือก็ตาม
ด้วยก้อนดินก็ตาม ด้วยท่อนไม้ก็ตาม ศาสตราภรณ์ก็ตาม.....ได้
เป็นผู้ไม่ถ่มคำไม่เค่นควัก ไม่จองร้ายหลัง, เป็นผู้แช่มช้อย
มองดูตรง ๆ มองดูผู้อื่นด้วยสายตาอันแสดงความรัก.....ได้
เป็นประ-ชาของหมู่ชนผู้ประกอบ กายสุจริต วาจสุจริต มโน
สุจริต ในการจำแนกทาน การสมาทานศีล การอยู่อุโบสถ การ
ประพฤติก่อเกิดแก่มารดาบิดา สมันพรหมณ์, การบิณฑบาต
ต่อผู้เจริญในตระกูล ในอิศุศตธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง....
ได้เป็นผู้ละเว้นจากมธุราวาส, พุดคำจริง หดงคำเท็จเที่ยงแท้
ซื่อตรงไม่หลอกลวงโลก, ฯลฯ

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน
ภพก่อน, ได้เป็นผู้ระวาทอดอเดียด คือไม่ฟังจากข้างนี้แล้ว
ไปบอกข้างโน้นเพื่อทำลายข้างนี้ ไม่ฟังจากข้างโน้นแล้ว
มาบอกข้างนี้ เพื่อทำลายข้างโน้น, แต่เป็นผู้ที่สามานพอก
ที่แตกกันแล้วให้กลับคืนกัน และตั้งเสริมพวกที่พร้อม

เพรียงกัน ฯ..... ได้เป็นผู้ตระเวนการกล่าวคำหยาบ, กล่าว
แต่จากที่ไม่มีโทษ เป็นผู้แก้ทุกข์ เป็นผู้ตั้งแห่งความรักซึ่ม
ซาบถึงใจ เป็นคำพูดของชาวเมือง เป็นที่พอใจและชอบใจ
ของชนเป็นอันมาก, ฯลฯ

ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ในชาติก่อน
ภพก่อน, ได้เป็นผู้ตระเวนการพูดเพื่อเจ้า, เป็นผู้กล่าวควรแก่
เวทนา กล่าวคำจริง กล่าวเป็นธรรม กล่าวมอรรถ กล่าว
เป็นระเบียบ กล่าวมัตถัง มีหลักฐาน มีที่สุดประกอบด้วย
ประโยชน์ ฯ..... ได้เป็นผู้ละมิจฉาชีพ, มีการเลี้ยงชีพชอบ
เว้นจากการฉ้อโกง การหลอกลวง คดโกงด้วยเครื่องชั่ง
เครื่องตวง เครื่องวัด, เว้นจากการตัด การฆ่า การผูกมัด
การทำร้าย การปล้น การกรรโชก, ฯลฯ

(สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ลักขณสูตร)

เคยเกิดเป็นพรหมและพระอินทร์

ภิกษุทั้งหลาย! แต่ชาติที่แล้วมาแต่อดีต ตถาคต
ได้เคยเจริญ เมตตาวาณาคตอด ๗ ปี จึงไม่เคยมาบังเกิด

ในโลกมนุษย์นี้ ตลอด ๗ ดั้วฏกัปป์ ในระหว่างกาลอัน
เป็นดั้วฏกัปป์นั้น เราได้บังเกิดในอภักดิ์พรหม ใน
ระหว่างกาลอันเป็นดั้วฏกัปป์นั้น เราก็ได้อยู่พรหมวิมานอัน
ว่างเปล่าแล้ว

ภิกษุทั้งหลาย! ในกัปป์นั้นเราได้เคยเป็นพรหม ได้
เคยเป็นมหาพรหมผู้ยิ่งใหญ่ ไม่มีใครครอบงำได้ เป็นผู้เห็น
ถึงทั้งปวงโดยเด็ดขาด เป็นผู้ผู้มีอำนาจสูงสุด

ภิกษุทั้งหลาย! ได้เคยเป็นดักกะผู้เป็นจอมแห่งเทวดา
นับได้ ๓๖ ครั้ง เราได้เคยเป็นราชาจักรพรรดิ ผู้ประกอบด้วย
ธรรม เป็นพระราชาโดยธรรม มีแว่นแคว้นจดมหาสมุทร
ทั้งสี่เป็นที่ตั้ง เป็นผู้ชนะด้วยดี มีชนบทอันบริบูรณ์
ประกอบด้วยแก้วเจ็ดประการ นับด้วยร้อย ๆ ครั้ง, ทำไมจะ
ต้องกล่าวถึงความเป็นราชาตามธรรมดาด้วย

ภิกษุทั้งหลาย! ความคิดได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ผลวิบาก
แห่งกรรมอะไรของเราหนอ ที่ทำให้เราเป็นผู้มีฤทธิ์มากถึง
อย่างนี้ มีอำนาจพลึงอย่างนี้ ในครั้งนั้น ๆ

ภิกษุทั้งหลาย! ความรู้สึกได้เกิดขึ้นแก่เราว่า ผลวิบาก
แห่งกรรม ๓ อย่างนี้แหละ ที่ทำให้เรามีฤทธิ์มากถึงอย่างนี้ มี

อาณภาพมากถึงอย่างนั้น, วิบากแห่งกรรม ๓ อย่างในครั้งนั้น^{๕๕}
คือ ผลวิบากแห่งทาน การให้ ๑ แห่งทมะ การบีบบังคับใจ ๑
แห่งตัณญะ การดำรงมรรควั ๑ ดังนี้

(สูตรคันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก)

๕๕ เป็นพระเจ้ามหาสุทนต์

ในกาลใด เราเป็นพระเจ้าแผ่นดินในนครชื่อ กุสาวดี
มีนามว่ามหาสุทนต์ ผู้เป็นจักรพรรดิมีกำลังมาก ในกาลนั้นเรา
จัดให้มีการป่าวร้องในที่ทั่วไปวันละตามครั้ง 'ใครปรารถนา
อะไร ใครประสงค์สิ่งใด ใครควรได้ทรัพย์สินอะไร, ใครหิว
ใครกระวนกระวาย, ใครต้องการมาตา, ใครต้องการเครื่อง
ดูบตา ฝ่ายย่อมแล้วด้วยดีต่าง ๆ กัน ใครไร้ผ้าจุนุ่งห่ม ใคร
จะเดินทางจงเอาร่มไป, เอารองเท้างาม ๆ นุ่ม ๆ ไป'

เราให้ป่าวร้องเช่นนั้น ทั้งเช้าและเย็นทุก ๆ แห่ง ทรัพย์สิน
ที่เตรียมไว้สำหรับยาจก ไม่ใช่สิบแห่งหรือร้อยแห่ง แต่ตั้ง
หลายร้อยแห่ง จะเป็นกตางวันหรือกตางคืนก็ตาม ถ้ายาจกมา
เมื่อใด เป็นได้ของตามที่เขาปรารถนาเต็มมือกลับไปเสมอ เรา

ให้ทานอันใหญ่หลวงเช่นนั้นจนตลอดชีวิต และใช้ว่าจะให้ทาน
ด้วยทรัพย์สินส่วนที่เราเกลียดไม่ชอบก็หาไม่ การสะสมทรัพย์จะ
มีในเรากี่หาไม่

ผู้บวชกระด้างกระด่าย ใครจะพ้นไปจากโรค ให้ขวัญข้าว
แก้หมอนจนเป็นที่พอใจแล้ว ย่อมหายจากโรคได้ฉันใด เราก็
ฉันนั้น เรามุ่งแต่จะทำให้เต็มเปี่ยม, ให้ทานแก่ยากก็เพื่อทำ
ใจที่ยังพร่องอยู่ให้เต็ม, ไม่อาศัยทรัพย์ ไม่เกาะเกี่ยวในทรัพย์
ก็เพื่อการดำรงโดยดำดับ ซึ่งปัญญาอันเป็นเครื่องรูปรวม

อานนท์! ความคิดอาจมีแก่เธอว่า ผู้อื่นต่างหาก ที่
เป็นพระเจ้ามหาราตุรค์ในสมัยโน้น อานนท์! เธอไม่ควร
เห็นเช่นนั้น, เราเองเป็นพระเจ้ามหาราตุรค์แล้วในสมัยนั้น
นครจำนวนแปดหมื่นสี่พัน มีราชธานีอยู่ด้วยดีเป็นประมุขเหล่า
หนึ่งของเรา ปราสาทจำนวนแปดหมื่นสี่พัน มีปราสาทขอ
ธรรมเนียมเป็นประมุขเหล่านั้นเป็นของเรา บดลงจำนวน
แปดหมื่นสี่พัน ทำด้วยทอง ทำด้วยเงิน ทำด้วยงา ทำด้วย
แก้วดาบดด้วยชนเจียม ดาดด้วยดีกัลดาด ฯลฯ เหล่านั้นเป็น
ของเรา ช้างจำนวนแปดหมื่นสี่พันประดับด้วยเครื่องทอง ฯลฯ

มีพญาช้างตระกูลอุโบสถเป็นประมุข เสด้าน^๕เป็นของเรา มี
 จำนวนแปดหมื่นสี่พัน ประดับด้วยเครื่องทอง ๑๓๑ มีพญา
 ม้าตระกูลวราหเป็นประมุข เสด้าน^๕เป็นของเรา วัณจำนวน
 แปดหมื่นสี่พัน หุ้มด้วยหนังราชสีห์ หนังเสือโคร่ง ๑๓๑
 มีเวทยานครเป็นประมุข เสด้าน^๕เป็นของเรา มณแปดหมื่น
 สี่พัน มีแก้วมณรัตนเป็นประมุข เสด้าน^๕เป็นของเรา หึง
 แปดหมื่นสี่พัน มีนางสัตว์ทาทาเทวเป็นประมุข เสด้าน^๕เป็นของ
 เรา กษัตริย์แปดหมื่นสี่พัน ผู้คอยแวดล้อมประทับเกียรติ มี
 ปริณายกรัตนเป็นประมุข เสด้าน^๕เป็นของเรา โคนมแปด
 หมื่นสี่พัน กำดั่งมณมหัศจรรย์ครองใต้ เสด้าน^๕เป็นของเรา ผ้า
 แปดหมื่นสี่พันโกฏี คือผ้าป่านอันละเอียดอ่อน ผ้าฝ้ายอันละเอียด
 อ่อน ๑๓๑ เสด้าน^๕เป็นของเรา ถาดคกแต่งอาหารแปด
 หมื่นสี่พัน อันคนเชิญเครื่องเชิญทงเช้าและเย็น เสด้าน^๕เป็น
 ของเรา อานนท์! นครที่เราอยู่ ปราสาทที่เราอยู่ ๑๓๑ ถาด
 คกแต่งอาหารที่เราใช้ ถ้วนเป็นของชั้นเอก (ไม่มีต้องเปรียบ)
^{๕๕}
 ทงน.

อานนท์! จงดูเถิด, สิ่งทั้งหลายเสด้าน^๕ทั้งหมด
 ได้ล่วงไปแล้ว ดับหายไปแล้ว แปรปรวนไปสิ้นแล้ว

อานนท์! สิ่งขารทั้งหลาย เป็นของไม่เที่ยง เช่นนี้เอง
เป็นของไม่ยั่งยืนเช่นนี้เอง เป็นของไม่มีเจ้าของอย่าง
นี้เอง.

อานนท์! เพียงเท่านั้นก็พอแล้ว, พอเพื่อจะหน่าย
ในสิ่งขารทั้งหลาย, พอเพื่อคลายกำหนด, พอเพื่อ
หลุดพ้นไปจาก อานนท์! เราวิเศษเป็นหลุมฝังเรา,
เข้าฝังสรีระของเราไว้ ณ ที่นี้, การทอดทิ้งร่างเนื้อ
แผ่นดินครึ่งนี้ เป็นครั้งที่ ๗ ของเราในชาติที่เป็นพระ
ราชาขึ้นจักรพรรดิ.

(สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎก)

ครึ่งเป็นปุโรหิต

พราหมณ์! ในสมัยนั้น เราเป็นพราหมณ์ผู้ปุโรหิต
ผู้ตั้งงานบูชาบุญของพระเจ้ามหาวชิตราช

พราหมณ์! เรืองนามแล้วในกาลก่อน พระเจ้ามหาวชิตราช
เป็นราชาผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์สมบัติมาก มีทองและเงินเหลือ
เฟื้อ มีอุปกรณ์ของทรัพย์ มีทรัพย์และข้าวเปลือกเหลือเฟื้อ

มยุรฉางเต็มต้น วันหนึ่งประทับอยู่ ณ ที่ดังกล่าว เกิดพระดำริว่า
 “เราได้เสวยมนุษย์สมบัติอันวิบุลย์ ครอบครองปฐพีมณฑล
 อันใหญ่ยิ่ง ถ้ากระไร เราควรบูชามหาญาณ อันจะเป็น
 ประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เราสิ้นกาลนาน ” ด้รับสั่งให้
 หาวราหมณ์บุโรหิต มาบอกพระดำรินแล้ว ขอให้บอกสอน
 วิธิการบูชาญาณ.

พราหมณ์! บุโรหิตได้ทูลสนองพระดำรัสว่า “แคว้น
 แคว้นของพระองค์ยังมีเดียนหนามหัดกคอก การปล้นฆ่าในหมู่
 บ้านก็ยังปรากฏ การปล้นฆ่าในจังหวัดก็ยังปรากฏ การปล้น
 ฆ่าในนครก็ยังปรากฏ การแย่งชิงตามระยะหนทางก็ยังปรากฏ
 และถ้าพระองค์จะให้เด็กเก็บด้วย ในขณะที่แคว้นแคว้นเป็นไป
 ด้วยเดียนหนามหัดกคอกเช่นนี้ ก็จะได้ชื่อว่าทำกิจไม่ควรทำ
 อีกประการหนึ่ง พระองค์อาจทรงพระดำริว่า เราจักถอนหัดก
 คอก คือโจรผู้ร้ายเสียได้ด้วยการประหาร การจองจำ การ
 รม การประจาน หรือการเนรเทศดังนี้ ขอนักไม่ขอว่าเป็น
 การกำจัดไ้ราบคาบด้วยดี เพราะผู้ที่ยังเหลือจากการถูกประ-
 หารก็ยังมิ ชนพวกนี้จะเบียดเบียนชนบทของพระองค์ในภาย

หลัง แต่จามุบายที่จะถอนหลักคือเหล่านั้ให้ราบคาบด้วยดี
ได้ คือ ชนเหล่าใดบากบั่นเลี้ยงโคเพื่อถกถกรรม พระองค์จึง
ประทานพัชฌ์ขาวแก่ชนบทนั้น, ชนเหล่าใดบากบั่นในวา
ณียกรรม พระองค์จึงประทานเงินเพิ่มให้ชนเหล่านั้น, ชน
เหล่าใดเป็นข้าราชการ ขอพระองค์จงประทานเบี้ยเลี้ยงแก่ชน
พวกนั้น มนุษย์เหล่านั้นค่างจะชวนช่วยในการงานของตน
ไม่เบียดเบียนแค้นแค้นของพระองค์ และพระคลังหลวงก็จะ
เพิ่มพูนมากมาย แค้นแค้นจะคงอยู่ด้วยความเกษมปราศจาก
เดียนหนามหลักคอ มวลมนุษย์จะร่าเริงบันเทิง นอนหลับ
ให้เต็มพ้ออยู่นอก แม้จักไม่ปิดประตูเรือน ในเวลาค่ำคืน
ก็เป็นอยู่ได้.

พราหมณ์! ครั้นชนบทนั้นตั้งจากเดียนหนามหลักคอ
แล้ว บุโรหิตจึงกราบทูลวิธีแห่งมหายัญญ์ (อันประกอบด้วย
บริกขารสิบหก คือได้รับความยินยอมเห็นพ้องจากกษัตริย์
เมืองออกจากอมาตย์ บริษัทจากพราหมณ์มหาศาล และจาก
คหบดีมหาศาล นับเป็นบริกขารดี, พระเจ้ามหาวชิตรประกอบ
ด้วยองค์คุณ ๘ มีพระชาติอันดี มีพระรูปสง่างามเป็นอัน น

เป็นบริกษารอีกแปด, และบุโรหิตประกอบด้วยองค์คุณ ๔ มีความเป็นผู้มีชาติบริสุทธิ และจวบเจตเป็นต้น นี่เป็นบริกษารอีกดีรวมเป็นสิบหก และกราบทูลประการตามแห่งยัญญ คือ ผู้บูชาต้องไม่เกิดวิปัติด้วยความตระหนี่ ทั้งในขณะจะบูชาบูชาอยู่ และบูชาเสร็จแล้ว แล้วกราบทูลเหตุไม่ควรวิปัติ-
 ดำรเพราะปฏิภาหภูมิมารับทาน ๓๐ จำพวก เช่นเป็นคนทำ
 ปาณาติบาต อทินนาทาน ฯลฯ เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดเสีย
 พระทัยว่า คนเลวๆ มารับทาน)

พราหมณ์! ในการบูชายัญญนั้น โค แพะ แกะ ไก่
 ดูกุร ไม่ได้ถูกฆ่า ดัศว์อื่นๆ ก็ไม่ต้องได้รับความวิบัติพลัด
 พราก ต้นไม้ก็ไม่ถูกตัดมาเพื่อหตถยัญญ, เชือกเพลิงก็ไม่ถูก
 เกยวตัดมา เพื่อการเบียดเบียนดัศว์ใดให้ลำบาก พวกที่เป็น
 ทาส เป็นคนไร้ และกรรมกร ก็ไม่ต้องถูกคุกคามด้วยอาชญา
 และความกลัว, ไม่ต้องร้องไห้หน้าตานองหน้าพลง ทำการ
 งานพลง ใครปรารภนาจะทำก็ทำ, ไม่ปรารภนาก็ไม่ต้องทำ
 ปรารภนาทำสิ่งใด ก็ทำเฉพาะสิ่งนั้น ไม่ปรารภนาทำสิ่งใด ก็
 ไม่ต้องทำสิ่งนั้น ยัญญนั้นสำเร็จไปแล้วด้วยนัยได้ นามัน
 เนยข้น นมเต็ม น้าผิง น้าออย.

พราหมณ์! เราทุกข์จนอยู่ ซึ่งหมูชนเหล่านั้นๆ ผู้
 บุญชายัญญอย่างนั้นแล้ว ภายหลังแต่การตาย เพราะกายแตก
 ย่อมบังเกิด ณ ดุคติโลกสวรรค์ พราหมณ์! ในสมัยนั้นเรา
 เป็นพราหมณ์ผู้ปโรหิต ผู้ตั้งงานบุญชายัญญของพระเจ้ามหา
 วิศิตราชนั้น.

(สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค กุณฑลสูตร)

๕๘ ครึ่งเป็นข้างทำรถ

ภิกษุทั้งหลาย! ในกาดดักดำบรรพ์ ยังมีพระราช
 ทรงพระนามว่าปเจตนะ ครึ่งนั้นพระเจ้าปเจตนะ ตรัสเรียก
 ข้างทำรถมารับสั่งว่า “นี่แน่ะตหายรถการ! นับแต่บัดนี้ไป
 อีก ๖ เดือน ดังครามจกม้แก่เรา เจ้าอาจทำล้อรถใหม่คู่หนึ่ง
 ให้เราได้หรือไม่?”

ข้างทำรถทูลรับ คอพระเจ้าปเจตนะว่า “ขอเดชะฯ ข้า
 พระองค์อาจทำได้ พระเจ้าข้า” ครึ่งนั้นแต่ ข้างทำรถ ทำล้อได้
 ข้างเดียวสิ้นเวลา ๖ เดือน หย่อนอยู่ ๖ วัน.

พระเจ้าปเสนะ ตรัสเรียกช่างทำรถ มารับสั่งถามว่า
“แน่หรือหายรถการ! นับแต่บัดนี้ไป ๖ วัน สงครามจักเกิด
แล้วละ ถักรถคู่ใหม่สำเร็จแล้วหรือ?”

ช่างทำรถทูลว่า “ขอเดชะ ๖ โดยเวลา ๖ เดือนหย่อน
อยู่ ๖ วันนี้ ถักรถสำเร็จได้ข้างเดียว พระเจ้าข้า”

พระราชารับสั่งว่า “แน่หรือหายรถการ! ก็เจ้าข้าจะทำ
ถักรถที่ ๒ ให้สำเร็จ โดยใช้เวลาเพียง ๖ วันนี้ ได้หรือไม่?”

ช่างทำรถทูลว่า “ขอเดชะ ๖ ข้าพระองค์ อาจทำได้พระ
เจ้าข้า” ที่นั้นเองช่างทำรถ ได้ทูลถักรถที่ ๒ สำเร็จได้โดย
ใช้เวลาเพียง ๖ วัน เขาจึงนำถักรถใหม่ไปเฝ้าพระเจ้าปเสนะ
ครั้นไปถึงแล้วกราบทูลว่า “ขอเดชะ ๖ นี้พระเจ้าข้า ถักรถ
คู่ใหม่ของพระองค์สำเร็จแล้ว”

พระราชารับสั่งว่า “ดีหายรถการ! ถักรถที่ทำได้ ๖
เดือนหย่อน ๖ วัน กับถักรถที่ทำได้ ๖ วันนี้ ต่างกันอย่างไร
เราไม่เห็นความต่างกันของมันที่ตรงไหน?”

ช่างทำรถทูลว่า “ความต่างของถักรถทั้งสอง มีอยู่ พระ
เจ้าข้า, ขอเชิญพระองค์ทอดพระเนตร ความต่างกันของถักรถ

เกิด" ว่าแล้ว ช่างทำรถก็หมุนล้อข้างที่ทำได้ ๖ วัน ให้ถึง
ไป มันก็ลงไปพอสุดกำลังหมุนแล้ว ก็ตะแคงล้มลงดิน แล้ว
เขาก็หมุนล้อข้างที่ทำได้ เดือน หย่อน ๖ วัน ให้ถึงไป, มัน
ก็ลงไปสู่กำลังหมุน แล้วมันก็คงอยู่เอง ได้ราวจะคิดอยู่กับ
เพลา.

พระเจ้าปเสนะตรัสถามว่า "ธนายรถการ! เหตุอะไร
ปัจจุบันนี้ ล้อข้างที่ทำได้ ๖ วันนี้ จึงลงไปสู่กำลังหมุน
แล้ว จึงตะแคงล้มลงดิน เหตุอะไร ปัจจุบันนี้ ล้อข้างที่
ทำได้ ๖ เดือน หย่อน ๖ วันนั้น จึงลงไปสู่กำลังหมุนแล้ว
คงอยู่เองได้ราวจะคิดอยู่กับเพลา"

ช่างทำรถทูลทูลแจ้งว่า "ขอเดชะฯ ล้อข้างที่ทำได้ ๖
วันนั้น กงของมันประกอบด้วยเนื้อไม้ทกคด ทมิโทษ ที่เจอ
เนื้อผุและกะพี้ ถึงถ้าและคุมของมันก็เช่นเดียวกัน ประกอบ
ด้วยเนื้อไม้ทกคด ทมิโทษ ที่เจอเนื้อผุและกะพี้ เพราะความ
ทกคด, ถ้า, คุมของมัน ประกอบด้วยเนื้อไม้ทกคด ทมิโทษ
ที่เจอเนื้อผุและกะพี้ มันจึงลงไปสู่กำลังหมุน แล้วจึงตะแคง
ล้มลงดิน ล้อข้างที่ทำได้ ๖ เดือน หย่อน ๖ วัน กงของ

มันก็มีเนื้อคด ไม่มีโทษ เป็นไม้ที่หมดเนื้อๆ และกะพี้,
 ก้านและคอกของมันก็เช่นกัน ไม่มีเนื้อคด ไม่มีโทษ เป็นไม้ที่
 หมดเนื้อๆ และกะพี้ เพราะความที่ทง, ก่า, คอกของมัน ไม่มี
 เนื้อคดไม่มีโทษ เป็นไม้ที่หมดเนื้อๆ และกะพี้, มันก็ลงไปสู่
 ก้างหมูนแล้วจึงคงตรงอยู่เองได้ราวกะติดอยู่กับเพลา "

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลาย อาจจะมีความคิดว่า ช่าง
 ทำรถคราวนี้เป็นคนอื่นเป็นแน่ แต่เธอทั้งหลายอย่าได้เข้าใจ
 อย่างนั้น เราเองเป็นช่างทำรถนั้นในกาลนั้น ภิกษุทั้งหลาย
 ในครั้งนั้นเราเป็นผู้ฉลาดต่อความคดของไม้ โทษของไม้ และ
 ความมีเนื้อไม้บริสุทธิ์ของไม้.

ภิกษุทั้งหลาย! แต่กาดบดิน เราเป็นอรหันต์ดัมมาดัม-
 พุทธเจ้า เป็นผู้ฉลาดต่อความคดทางกาย ทางวาจา ทางใจ
 คดโทษทางกาย ทางวาจา ทางใจ คดก็เด็ดเพียงคังน้ำฝาด
 ทางกาย ทางวาจา ทางใจ.

ภิกษุทั้งหลาย! ความคดทางกาย ทางวาจา ทางใจ,
 โทษทางกาย ทางวาจา ทางใจ, ก็เด็ดเพียงคังน้ำฝาดทาง
 กาย ทางวาจา ทางใจ ของผู้ใดผู้หนึ่ง จะเป็นภิกษุก็ตาม
 ภิกษุณีก็ตาม ยังละไม่ได้แล้ว, ภิกษุ ภิกษุณีเหล่านั้นก็หล่น

ไปจากกรรมวินัยนี้ เหมือนดื่กรข้างที่ทาแล้ว ๖ วัน ฉะนั้น
 ความคดทางกาย ทางวาจา ทางใจ, โทษทางกาย ทางวาจา
 ทางใจ, ก็เล็ดเพียงดั่งน้ำฝาดทางกาย ทางวาจา ทางใจ ของ
 ผู้ใดผู้หนึ่ง จะเป็นภิกษุก็ตาม ภิกษุณีก็ตาม อันเธอจะได้
 แล้ว ภิกษุ ภิกษุณีเหล่านั้น ก็คงมั่นอยู่ในกรรมวินัยได้
 เหมือนดื่กรข้างที่ทาแล้ว ๖ เดือนหย่อน ๖ วัน ฉะนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะฉะนั้นในข้อนี้ ท่านทั้ง
 หายพึงสำเหนียกใจไว้ว่า “เราทั้งหลาย จักละความ
 คดทางกาย, โทษทางกาย, ก็เล็ดเพียงดั่งน้ำฝาดทาง
 กาย; จักละความคดทางวาจา, โทษทางวาจา, ก็เล็ด
 เพียงดั่งน้ำฝาดทางวาจา; จักละความคดทางใจ, โทษ
 ทางใจ, ก็เล็ดเพียงดั่งน้ำฝาดทางใจ” ท่านทั้งหลาย
 พึงสำเหนียกใจไว้อย่างนี้แล.

(สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกกนิบาต)

[illegible]

ปะলেখคอสรรพพชาติ

" พรหมจรรย์มรรค "

~~100565~~

ความจริงของชีวิต

ชีวิตคือ = ความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเต็มไปด้วยความทุกข์อยู่ตลอดเวลา ความทุกข์ของชีวิตเกิดมาจากความอยากได้ในสิ่งที่ตนรัก อยากกำจัดในที่ตนชัง ชีวิตจะพ้นทุกข์ได้ก็ต่อเมื่อรู้ความจริงตามที่เป็นจริงอย่างแท้จริงว่า “สรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นของสมมุติทั้งสิ้นไม่มีอะไรเป็นตัวตนที่แท้จริงเลย.”

ชีวิตจะรู้ความจริงอันนี้ได้ด้วยการปฏิบัติ
โดยย่อ ๓ ประการ คือ :-

๑. เว้นจากการกระทำความชั่วทุกชนิด
 ๒. ตั้งใจทำแต่ความดีจนสุดความสามารถ
 ๓. ทำใจให้บริสุทธิ์สะอาด
- ขอผู้มีชีวิตทั้งหลายจงจำแล้วนำไปพิจารณาดูเถิด

“อนันตยาน”